

Territori

El mapa de Sant Daniel dibuixat per un veí de la vall

Núria Serrat

Pere Muné, veí de Sant Daniel de Girona, ha publicat conjuntament amb l'Ajuntament de la ciutat un mapa històric de la vall que el va veure créixer i on encara viu. El mapa, dibuixat per ell mateix a mà, recull els camins i masos del que era l'antic municipi de Sant Daniel. Publicat en versió reduïda, el mapa és per si sol un document curiós i molt interessant. Com si es tractés d'una il·lustració medieval, les cases apareixen situades en els camins amb la porta orientada a l'accés principal. Camins, masos, fonts i barraques il·lustren fidelment la vida de la vall quan aquesta era un municipi al costat de Quart i Girona.

Pere Muné (maig 2006) a l'Olivet d'en Salgueda, fent les seves explicacions en el transcurs d'una sortida popular.

Pere Muné ha dibuixat els camins i masos de l'antic municipi amb l'estil de les il·lustracions medievals

Recuperació de la memòria etnogràfica

Des de la Unitat Municipal d'Anàlisi Territorial (UMAT) de l'Ajuntament de Girona considerem que és una sort haver participat parcialment en el projecte de recuperació de la memòria etnogràfica de la vall de Sant Daniel, que fa temps que ocupa i preocupa Pere Muné. Ell mateix ens va portar, un bon dia, un mapa manuscrit amb uns dibuixos de cases que cridaven molt l'atenció. Era un mapa de la vall de Sant Daniel, que després hem batejat com el «mapa d'en Pere», dibuixat amb encert sota el curiós títol següent (retolat a mà): «Recull d'imatges dels últims 600 anys a Sant Miquel, Rafart i Poblat de Sant Daniel, de pas entre les Gavarnes i les Guillerries; llevant i ponent». El primer que nosaltres vam veure era la còpia d'aquest document, feta per un procediment artesà de fotografia sobre projecció d'un original en paper vegetal, que amb orgull i recel a la vegada Muné mostrava a l'Ajuntament, amb la secreta esperança que el seu treball veiés la llum. Després hem sabut millor que el seu treball, el seu afany de donar a conèixer com era la vall abans, amb un d'aquells *abans* intemporal, que sovint es confon entre el «fa cinquanta anys» i el «fa segles», és immens i interessant, i ens va complaure col·laborar amb ell.

Es va signar un conveni pel qual l'Ajuntament assumia el compromís de publicació i les dades del mapa entraven d'alguna manera al sistema d'informació territorial de l'Ajuntament gironí.

Pere Muné, per la seva banda, havia d'acompanyar-nos a trepitjar el territori per verificar l'existència de ruïnes en camins antics esborrats sota la vegetació i el pas del temps. Calia veure com la seva memòria omplia el buit allà on les tècniques de producció de cartografia actuals per imatge aèria no poden arribar.

Restitució del mapa a la cartografia

Abans de trepitjar terreny, però, calia restituir el mapa manuscrit a la cartografia. Això ens va produir una bona sorpresa. Els camins i rius dibuixats al mapa, que, a primer cop d'ull, s'allunyen molt de la realitat física de la vall, tenen una precisió qualitativa admirable. Tot el que geomètricament sembla erroni és d'una gran exactitud diguem-ne descriptiva. L'aparent deformitat del mapa, on els camins de la plana s'estenen per un espai molt més ampli que els que puguen vessant amunt, pot semblar guerxo, però és correcte. Totes les referències són bones i fou relativament senzill corregir-ne la geometria. Ubicades les rieres i torrents al seu lloc, tota la resta de camins, masos i barraques, van resituar-se sobre la cartografia real com aquell que estira i arronsa un material film de plàstic. Els masos del mapa original coincideixen perfectament amb les ruïnes cartografiades per imatge aèria. Les fonts es corresponen als baixants d'aigua i les corbes prominents dels camins principals o les carreteres que Muné també va incloure al mapa s'ajusten convenientment a la xarxa viària actual.

Pere Muné explica un munt d'històries de com va dibuixar el mapa a partir d'un altre de francès que va arregar no sé on, i molt de treball a peu, comptant passes i cronometrant les seves caminades, per traduir-ho tot plegat a una escala de representació que ell calcula a l'entorn d'1:4000. Sigui quina sigui la font i el mètode de representació, el valor del seu document rau en el treball de recopilació conjunta de la memòria de molts veïns de la vall amb qui Muné ha discutit la informació.

**LA VALL
DE SANT DANIEL**

Treball de camp amb Pere Muné

Més enllà de l'exactitud històrica, de la toponímia i de les aventures i desventures dels habitants dels masos que Muné explica amb gran teatralitat, la nostra segona gran sorpresa va arribar el dia de «desenterrar» determinats masos cartografiats sense camí aparent. En molts punts, sobretot a la vall Preona i pel que Pere Muné —que ens hi acompanyà— anomena la Via Romana, va caldre trencar la barrera natural de bardisses i fins i tot arrossegar-se sota la vegetació arbustiva vigorosa de la vall de Sant Daniel, per verificar les coordenades de quatre pedres que encara s'aguanten dretes d'alguns masos literalment «desaparegut del mapa» actualment devorat per heures i lianes. Al llarg d'aquest treball de camp conjunt amb Pere Muné ens vam anar coneixent. Ell té moltes coses a explicar, i li agrada fer-ho. Tot el seu saber i la seva gran memòria es confonen sovint amb la seva també gran imaginació i inventiva. Sense la documentació històrica pertinent, es fa difícil de destriar el gra de la palla en conversar amb ell. De

UN RECOLL DE IMATGES DE LOS ÚLTIM 1494 ANYS D'E SINSEN ANYS

SAN MIGUEL I RAFART, POBLADO DEL MUNICIPI DE SANT DANIEL DE GIRONDA

DE PAS ENTRE LES GAVARRS I LES GUILLERIES

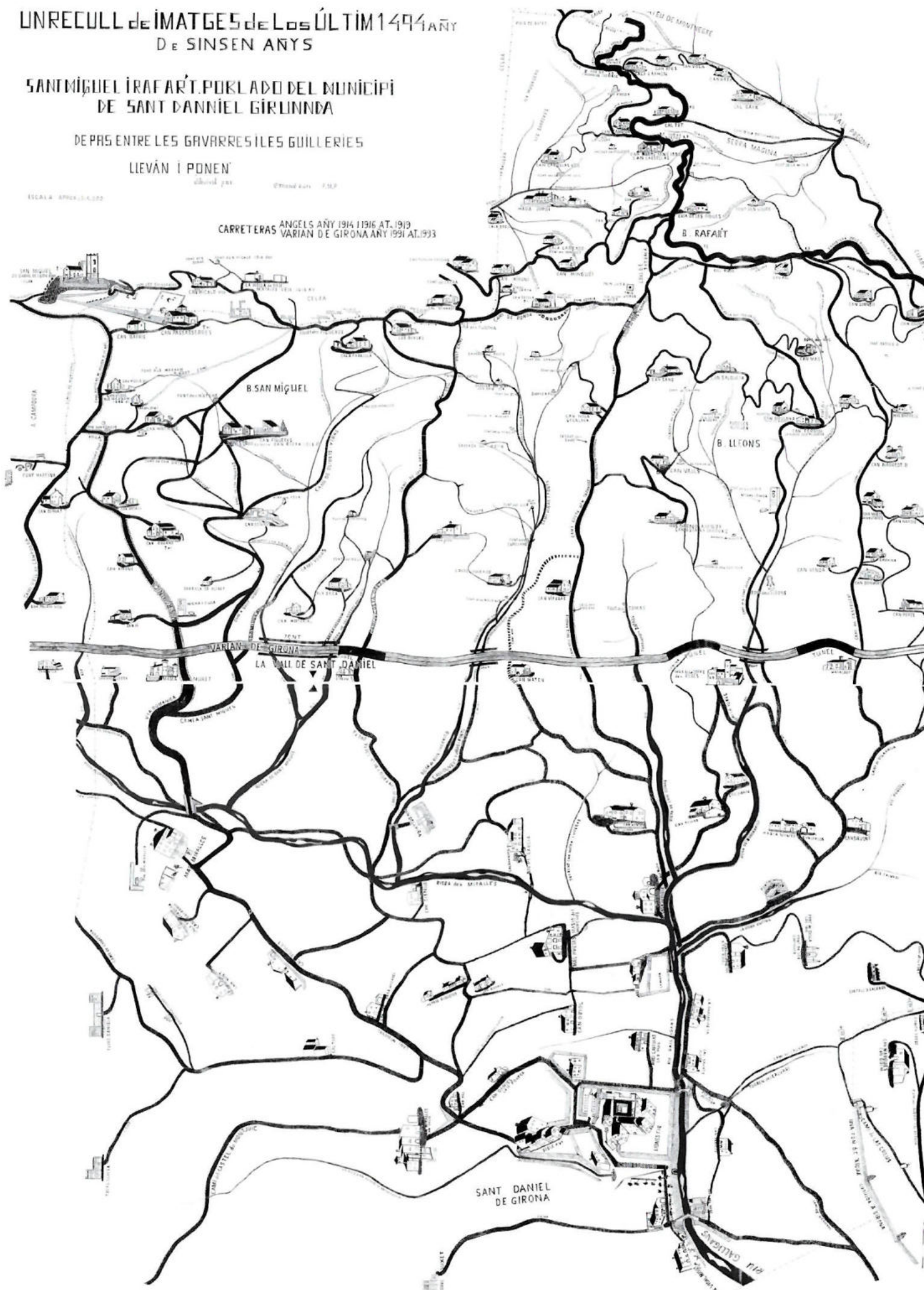
LLEVÁN I POPEN'

alvord 2008

© 2008 G. G. G. G.

ESCALA: 1:50.000

CARRETERAS ANGELS ANY 1914 I 1916 AT 1919
VARIAN DE GIRONA ANY 1991 AT 1993

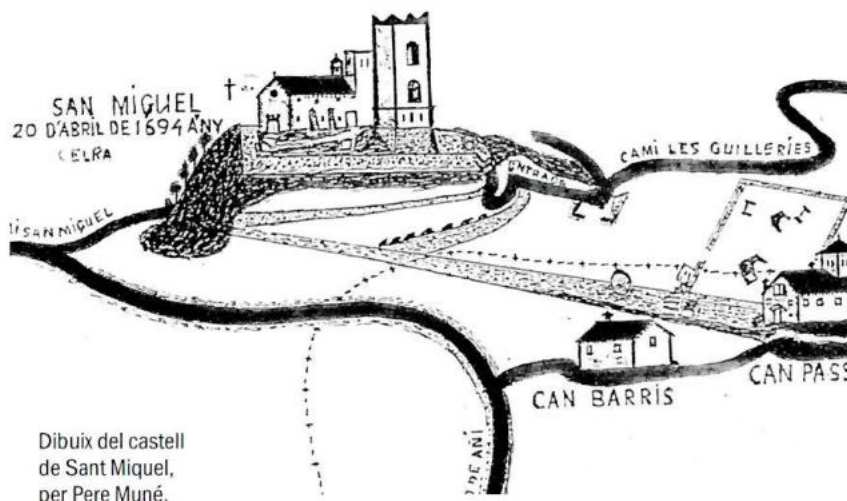

El valor del document rau en el treball de recuperació i de recopilació de la memòria de molts veïns de la vall

totes maneres, el cas és que determinats masos on ens va acompanyar no s'haguessin localitzats fins al dia que un incendi o alguna altra destrossa no volgués haver desproveït de verd aquests recòndits racons de la vall de Sant Daniel. Si fos per ell, a cops de falç redibuixaria tots els camins antics i eliminaria els nous traçats. Però té prop de 80 anys i, com ell mateix diu, hi ha molta feina! De fet, ja ha recuperat, amb neteges manuals, alguns trams, que conserven paret seca a banda i banda i que li ha semblat que els gironins hàviem de conèixer. Ell mateix organitza, de tant en tant i quan fa bon temps, sortides populars de descoberta d'aquests camins perduts.

Publicació del llibre

El «mapa d'en Pere» s'ha publicat reduït i acompanyat de la cartografia actual amb les dades del manuscrit convenientment localitzades a escala de reconeixement. És un primer pas en les seves infinites expectatives de restauració de l'antic municipi de Sant Daniel. La publicació conjunta dels dos mapes ens situa sobre el territori l'etnografia que expliquen els dibuixos de Muné. Dibuixos que tenen un valor afegit i digne d'esment, ja que ell mateix aclareix que les cases representades al seu manuscrit són absolutament fidels als edificis originals. Diu que si hi ha pintat dues torres és perquè hi havien sigut i ho ha pogut verificar directament sobre la ruïna o en determinada documentació d'origen incert que emmagatzema. Diu que els masos grans els ha dibuixat grans, que tot està a escala, i que qualsevol construcció hi està convenientment representada. Diu, per exemple, que Mas Estela era una església i com a tal l'ha dibuixada, o que al seu mapa, al qual ens referirem sempre com «el de veri-

Dibuix del castell de Sant Miquel, per Pere Muné.

tat» a l'hora de parlar de la publicació dels dos documents, no hi falta cap pallissa, celler, molí o barraca que s'hagués aixecat annex a algun dels masos de la vall. Segons Muné, el traçat de la via romana s'ha esborrat del record i de la xarxa de camins actuals, però les restes de paret seca que encara aguanten en són testimoni present sobre el terreny. És per aquest motiu que el «mapa d'en Pere» no és només un mapa, sinó que d'alguna manera recull un passat arquitectònic que es podria valorar com a tal, sobretot si la fidelitat en aquest sentit resultés ser tan bona com la localització corroborada amb la cartografia.

Pere Muné treballa ara i des de fa cert temps en la construcció de les maquetes dels antics masos de Sant Daniel, i per altra banda —té molta empenta— col·labora amb l'Administració amb l'aportació d'informació pròpia de pedres de terme i fites de l'antic municipi. Amb això, a vegades atabala més d'un veí aliè a les seves cabòries o que no té cap interès a redibuixar determinats límits cadastrals obsolets. I és que el mètode de treball de Muné és individual, molt particular i, segons com, pot semblar obsessiu o poc tècnic. Però sigui com sigui, davant la incertesa de la continuïtat de la seva feina, considero que la publicació del seu mapa és un primer reconeixement merescut, i escric això amb el convenciment que els gironins podem estar contents i agraïts que algú com ell hagi sabut compartir els coneixements i la saviesa que alimenten l'estima per la història i el territori. De ben segur que tot el que Pere Muné ens explica amb els dibuixos del seu mapa és motiu d'orgull per a tots els qui coneixem i estimem la vall de Sant Daniel.

Núria Serrat.

Unitat Municipal d'Anàlisi Territorial (UMAT). Ajuntament de Girona